

М. В. Несправа,
аспірант, Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля

РЕЛІГІЙНИЙ ФАКТОР ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ

N. Nesprava,
graduate student of Dnipropetrovsk University named Alfred Nobel

RELIGIOUS FACTOR AND ITS INFLUENCE ON EUROPEAN INTEGRATION PROCESS IN UKRAINE

У статті розглянуто та проаналізовано шляхи й механізми можливого впливу релігійного фактору на процеси європейської інтеграції, що відбуваються в економіці України. Особливу увагу приділено аналізу конфесійного плюралізму в сучасній Україні, регіональних конфесійних переваг населення, ставлення основних конфесій до задекларованого прагнення України до інтеграції в Європейський Союз. Проаналізовано основні напрями впливу релігійного фактору на економічні процеси європейської інтеграції України в регіональному розрізі й у цілому по країні.

The article reviewed and analyzed the ways and mechanisms of the impact of religious factor on the European integration processes taking place in the economy of Ukraine. Particular attention is paid to the analysis of confessional pluralism in modern Ukraine, regional religious preferences of the population, the ratio of the major religions to the declared desire of Ukraine to integrate into the European Union. Analyzed the main influences of the religious factor on the economic process of European integration of Ukraine in the regional context and as a whole in the country.

Ключові слова: релігія, конфесія, християнство, православ'я, екуменічний рух, Помісна Церква, Європейський Союз, європейська інтеграція, Україна, економіка, бізнес.

Key words: religion, religious denomination, Christianity, Orthodoxy, the Ecumenical Movement, Local Church, the European Union, European integration, Ukraine, economics, business.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ТА ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Вплив релігійного фактору на євроінтеграційні процеси в Україні відбувається як в політичній, так і в економічній сферах. В даній статті основну увагу зосереджено саме на економічній сфері. Релігія безумовно впливає на економіку України через суспільну свідомість економічних суб'єктів. На даний час вплив релігії на економіку не є досить значним, проте такий вплив існує та поступово посилюється. Отже, дослідження впливу релігійного чинника на процеси, що відбуваються в економіці України стосовно євроінтеграції, стає відкритим, полемічним і конче актуальним.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ, В ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО РОЗВ'ЯЗАННЯ ДАНОЇ ПРОБЛЕМИ І НА ЯКІ СПИРАЄТЬСЯ АВТОР, ВИДІЛЕННЯ НЕВИРШЕНИХ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ ОЗНАЧЕНА СТАТТЯ

Вплив релігії на політичні інтеграційні процеси в Україні досліджували С. Здіорук [4], А. Киридон [6], Ж. Писаренко [12], Д. Посередніков [13], М. Степаненко [14], В. Токман [15], І. Цимбал [16], Л. Чупрій [17], М. Шульга [18] та ін. Конфесійне розмаїття в сучасній Україні та

його основні характеристики досліджували К. Домбровський [3], І. Мигович [8], П. Мінка [9], М. Парашевін [11] та ін. Політику ЄС щодо релігійної сфери досліджували С. Здіорук [4], М. Карасинська [5], Н. Медведчук [7] та ін.

Праці зазначених авторів досить повно окреслюють три основні питання:

1. Особливості політики Європейського Союзу в сфері державно-церковних відносин, актуальні проблеми розвитку екуменічного руху у Європі.

2. Зв'язок євроінтеграційного курсу України та суспільно-релігійних відносин з політикою Європейського Союзу, релігійний чинник у контексті європейського поступу України, релігійна самоідентифікація населення України.

3. Релігійність в Україні та напрями удосконалення адміністративно-правового регулювання свободи віросповідання України.

Проте саме вплив релігійного чинника на економічні інтеграційні процеси в Україні дотепер залишається недостатньо дослідженим.

ФОРМУВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою даної статті є дослідження впливу, що справляє релігійний фактор на євроінтеграційні процеси в економіці України.

Таблиця 1. Відношення рівня доходів країни з даною релігією до рівня доходів інших країн

Релігія	Показник	Примітка
Християнство в цілому	5,1	Дана релігія справляє найбільш сприятливу дію на економіку країни. Країни з домінуванням християнства більш ніж в п'ять разів багатше за інші країни
Протестантизм	7,95	Країни з домінуванням протестантизму багатше інших майже у вісім разів
Католицизм	1,49	Католицькі країни багатше інших у півтора рази
Православ'я	0,81	Країни з перевагою православ'я бідніше інших в 1,24 рази
Мусульманство	0,23	Мусульманські країни бідніше інших в 4,4 рази
Буддизм	0,15	Буддистські країни бідніше інших в 6,7 рази
Індуїзм	0,086	Індуїзм справляє найбільш негативний вплив на економіку країни з усіх релігій
Атеїзм	0,084	Чим більше в країні атеїстів, тем менше темпи зростання економіки. Ідеологія атеїзму справляє найбільш несприятливу дію на економіку країни

Джерело: [10, с. 266].

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Сучасні дослідники, ідучи за М. Вебером, визначають такі напрями впливу релігії на економіку країни:

1. Релігія формує й прищеплює моральні цінності особистості. Такими цінностями як честь, гідність, повага до праці й обов'язків, релігійний підприємець керується у своєму бізнесі. Наслідком є зниження конфліктності на підприємстві, низький коефіцієнт плинності кадрів, зниження рівня безробіття, стабільна сплата податків тощо.

2. Релігія (особливо протестантизм) проголосила будь-яку працю покликанням людини, що спричинило відчутне зростання продуктивності праці й відповідно доходів населення протестантських країн.

3. Релігія суттєво впливає на попит на певні групи товарів.

4. Релігія здатна затвердити й схвалити або, навпаки, засудити, окремі цілі та види діяльності економічних систем [10, с. 265].

Отже, переважна більшість економістів визнають наявність кореляційної залежності між релігійною сферою та економікою. Результати досліджень цієї залежності можна представити у вигляді таблиці 1.

В ЄС внесок релігійних конфесій у посилення інтеграційних процесів є дуже суттєвий. Слід відзначити значні зусилля Ватикану та особисто Папи Івана Павла II у справу об'єднання Європи. Багато зробила християнська церква задля примирення Франції та Німеччини, Німеччини та Польщі. Отже, можна цілком впевнено стверджувати, що політика ЄС у сфері відносин церкви, держави та суспільства є досить ефективною, проте неоднозначною. Новим членам ЄС потрібно буде пристосовуватися до встановлених загальноєвропейських принципів упорядкування конфесійного простору [5, с. 859—860]. Отже, Україні слід вже зараз створювати відповідні умови у релігійній сфері для того, щоб відповідати вимогам ЄС.

Сьогодні Україна є багато конфесійною країною, що стало результатом динамічного відродження релігійно-церковного життя за роки незалежності. Традиційно найвпливовішою конфесією в Україні є християнство, зокрема — православ'я. Сьогодні його репрезентують Українська православна церква Київського патріархату (УПЦ КП), Українська автокефальна православ-

на церква (УАПЦ) та Українська православна церква Московського патріархату (УПЦ МП). Також християнськими, проте, не православними, є Українська греко-католицька церква (УГКЦ) та Римо-католицька церква (РКЦ).

Нині в українському суспільстві утверджується конфесійний плюралізм: християни й представники іудаїзму, ісламу, етно- та неорелігій прагнуть будувати свої відносини на

принципах релігійної толерантності. Водночас, як визначає К. Домбровський, з розпадом СРСР в незалежній Україні почалося виникнення й становлення нових релігійних рухів. Цьому сприяла складна ситуація на початку розбудови нової держави й напруга усередині УПЦ. Як наслідок, сформована суспільна думка стосовно нових релігійних рухів є цілком негативною, що не сприяє становленню релігійної толерантності [3, с. 111]. Л. Чупрій та К. Настояща попереджають про реальні загрози національній безпеці України з боку таких неокультурних релігійних об'єднань, представники яких у будь-який момент можуть вчинити особливо небезпечні антисоціальні дії, терористичні акти, спровокувати масові безпорядки та загибель людей [17, с. 107—108].

За даними Державного департаменту у справах національностей та релігій [1] нині найбільш впливовими в Україні є 5 конфесій (табл. 2). З них за всіма показниками переважає УПЦ МП. Взагалі в Україні діє 55 віросповідних напрямів, в межах яких діє 36995 релігійних організацій. Зареєстровано 87 центрів релігійних об'єднань та 295 управлінь. Діє 35460 релігійних громад, з яких 1879 функціонують без реєстрації. Кількість релігійних організацій в Західному регіоні становить 14584 (37 %), в Південно-Центральному — 13838 (36 %), в Південно-східному — 10585 (27 %). Протягом 2012 р. мережа релігійних організацій зросла в усіх областях України.

Найбільший приріст релігійних організацій спостерігається у Донецькій (38) та Дніпропетровській, Житомирській, Хмельницькій областях (по 34), а також у Вінницькій та Кіровоградській (по 31). Найменша динаміка розширення релігійної мережі наявна у Херсонській області (1), Миколаївській і м. Севастополі (по 4), а також на Рівненщині (6) та у Криму (8). Щороку спостерігається усталене зростання кількості церковно-релігійних інституцій приблизно на 2 %.

За пострадянський період чисельність релігійних громад в Україні зросла з 12,5 до 33 тисяч. Це є свідченням поширення віри в Бога, відродження церковних традицій. Реальну кількість віруючих українців визначати складніше. За результатами соціологічних досліджень до них відносять близько 75% дорослого населення. Понад 70% з них вважають себе християнами (йдеться принаймні про десятки мільйонів осіб). Опитування служби Геллапа в 143 країнах показало, що українці є одними з найменш віруючих у світі. Європейське соціальне дослідження показує, що 74,7% українців вва-

Таблиця 2. Найвпливовіші релігійні організації в Україні станом на 1 січня 2013 р.

Інституції	Релігійні громади, центри, управління	Монастирі, місії, братства, ченці і черниці	Священнослужителі, у т.ч. іноземці	Навчальні заклади, в них слухачів (денна/ заочна)	Недільні школи	Періодичні видання
Конфесії						
УПЦ МП	12485/89 1 48	203 15 34 4873	10068/17	20 1798/2929	4288	108
УПЦ КП	4536/27 1 34	59 27 12 181	3141 —	16 556/517	1324	36
УАПЦ	1205/- 1 15	11 7 1 10	731 —	7 87/42	307	6
УГКЦ	3734/2 1 22	117 25 2 1093	2594 34	16 1130/185	1276	27
РКЦ	919/5 1 25	105 41 4 648	608 272	9 307/307	521	13

Джерело: <http://risu.org.ua/ua/index/resources/statistics/ukr2013/51768/>

жають себе такими, що належать до певної релігії. За цим показником наша країна входить до сімки з 23 досліджуваних країн [11, с. 13].

Релігія зберігає вплив переважно в Західному регіоні України, на який припадає 37 % релігійної мережі країни (частка населення — 23,2%). Менше релігійних організацій у Південно-центральному та Південно-східному регіонах (36 і 27 %), на сході країни їх лише 9%. Кількість громад на 100 тис. жителів становить 127 — у західних, 75 — у центральних, 57 — у південних і 32 — у східних областях. Жінки є релігійнішими за чоловіків (81% за 66%). Розрив між селянами та мешканцями міст становить 16%. Практично однакова частка релігійних в основних вікових категоріях [8, с. 28—30].

Як цілком правильно констатує І. Цимбал, жодна з українських конфесій не має переваги в жодному з регіонів України. Лише відносно більшість мають УГКЦ на Заході та УПЦ МП на Сході та Півдні. Така конфесійна роз'єднаність значно перешкоджає консолідації суспільства, провокує міжконфесійні конфлікти [16, с. 150]. Хоча довіра до церкви взагалі в Україні зростає, парафіяни переважно не підтримують політиків, що позиціонують себе як істинно православні. Про це засвідчили результати парламентських виборів в Україні 2012 р. [13, с. 810—811].

Цілком можна погодитися з В. Токманом у тому, що для більш успішного просування до Європи Україна конче потребує створення Помісної Православної Церкви, щонає стати могутньою опорою народу у справі розбудови громадянського суспільства та зміцнення авторитету держави на міжнародній арені. Проте різні політичні переконання перешкоджають сучасній національній еліті розглядати питання утвердження Помісної Православної Церкви в Україні як спільну справу. Відтак виконувати роль духовного фундаменту українського народу повною мірою нині не спроможна жодна з діючих релігійних інституцій. УПЦ КП й УАПЦ не визнані Повнотою світового Православ'я. УГКЦ, хоча й перетворилася на тради-

ційну церкву для значної частини українців, але основна маса її вірних мешкає в західних областях України. УПЦ МП організаційно та ідеологічно підпорядкована Московській патріархії, а тому захищає передусім національні інтереси Росії. Протестантські об'єднання в Україні далеко не всі прагнуть впроваджувати в богослужбову практику українську мову, а, отже, українська духовна культура для них чужа. Конфесії національних меншин опікуються першочергово власними інтересами. Взагалі духовно-релігійна практика в Україні дуже далека відкращих національних зразків Європи [15, с. 150—151].

Зовсім іншою є релігійна ситуація в Європі. Як резонно вважає С. Здіорук, нині релігійна сфера залишається, мабуть, чи не єдиною нішею об'єднаного європейського суспільства, яку обійшли поки що виражені центробіжні тенденції. ЄС, керуючись принципом автономії політики і релігії, уникає безпосереднього втручання в діяльність чисельних конфесій і ту систему відносин, що історично склалася між останніми та державами-членами ЄС. Віддаючи належне самобутності взаємин між політикою і релігією, ЄС прагне поступово привести цю самобутність у відповідність з власними ідеологічними закладами. Загалом політика ЄС стосовно суспільно-релігійних та державно-церковних відносин здійснюється у двох ключових і взаємопов'язаних напрямках: обстоювання свободи совісті та діяльності релігійних організацій; налагодження співпраці з релігійними організаціями та сприяння розвитку міжконфесійного діалогу [4, с. 22—23]. Україні при входженні до об'єднаної Європи, скоріше за все, доведеться дещо поступитися власними поглядами щодо упорядкування релігійного простору на користь загальноєвропейським принципам і нормам.

Наразі у ЄС чітко простежується тенденція до посилення співпраці усіх християнських конфесій у справі розбудови об'єднаної Європи. Із 1960-х років католицька церква активно впроваджує власну концепцію об'єднання християн усього світу, доказуючи необхідність

екуменізму та намагаючись очолити його. Наприкінці 1960-х рр. усі християнські конфесії Європи стали активними учасниками екуменічного руху. Нині існує дев'ять основних екуменічних моделей, спрямованих на досягнення повної або часткової єдності християн. Кожна з них має опонентів і симпатиків. Православні церкви беруть активну участь у співпраці з європейськими інститутами, незважаючи на низьку питому вагу православних серед віруючих ЄС. Зокрема, Константинопольський патріархат та РПЦ відкрили офіційні представництва у структурах ЄС.

Сучасний екуменізм пов'язаний і з стратегією католицької церкви просування на Схід, і з політикою збереження в ЄС християнської домінанти. Водночас позиція католицької церкви, що зберігає відчутний вплив на європейський політикум, може розглядатися і як вагомий ресурс підтримки євроінтеграційним прагненням України.

Проте в Україні лише УГКЦ долучилася наразі до загальноєвропейського дискурсу щодо духовних основ європейської інтеграції. Участь православних церков України в обговоренні євроінтеграційних проблем скромніша. Загалом процес європейської інтеграції не є предметом осмислення в православних богословських колах України. Участь УПЦ КП та УАПЦ у міжхристиянських дискусіях неможлива ще й у зв'язку з їх невизнанням не лише помісними православними церквами, а й римсько-католицькою церквою, а також найвпливовішими екуменічними організаціями [7, с. 306—309].

Не варто всю відповідальність за неспроможність релігійного чинника стати справжнім "духовним локомотивом" українського просування до Європи покласти на органи державної влади, політиків та підприємців. Релігійні інституції самі значною мірою сформували таку ситуацію. Більшість конфесій України не піднялися до рівня екуменічного спілкування, притаманного Європі. Вони практично не переймаються питаннями євроінтеграції. Здебільшого вони зайняті боротьбою за майно, суперництвом за віруючих, завоюванням довіри чи прихильності місцевої влади, ангажуванням політикою тощо. У результаті не зменшується напруженість між православними коліями, суперечок у греко-римсько-православному спілкуванні, конфліктів у православно-мусульманських взаєминах, що аж ніяк не сприяє формуванню усталених релігійних зв'язків між громадянами України та ЄС [15, с. 151—152].

Незважаючи на це, процес зростання впливу релігійних конфесій на українське суспільство поступово посилюється і є незворотнім. І. Мигович цілком слушно вважає, що "розвинена релігійна мережа сприяє більшій долученості населення до діяльності громад, їхній конфесійній активності, істотно впливає на політичні орієнтації, громадянську активність віруючих. Це не останній чинник поширення впливу в західних областях націоналістичних партій, західноєвропейських орієнтацій, русофобії, у східних — ліберальних поглядів, колективістських традицій, інтернаціоналізму" [8, с. 29]. Релігійна мораль, яка базується на загальнолюдських цінностях, стає основою української суспільної моралі, відповідних суспільних цінностей, які, у свою чергу, відбиваються в етичних нормах поведінки громадян, зокрема й

державних службовців, політиків, громадських діячів та підприємців [12].

Сучасне конфесійне розмаїття в значній мірі є наслідком приналежності територій сучасної України в різні історичні періоди до складу різних держав. Відтак роль духовного фундаменту українського народу наразі повною мірою не здатна виконати жодна з наявних релігійних структур: УПЦ МП переважає на сході й півдні України, парафіяни УПЦ КП, УАПЦ і УГКЦ здебільшого проживають у західних і центральних областях. Керівництво УПЦ МП організаційно й ідеологічно перебуваючи прямою залежністю від РПЦ, підтримує ідею єдності "братніх народів" України й Росії, а духовництво УПЦ КП, УАПЦ і УГКЦ виступає за зближення з Європою, намагаючись відгородити себе від тиску з боку російського православ'я в особі УПЦ МП. Присутність значної католицької громади в західних областях України також сприяє посиленню "проєвропейських" настроїв у регіоні. Таким чином, глибока заполітизованість духовної еліти, постійне протистояння керівництва церковних організацій спричинює ситуацію, коли конфесіональний фактор в Україні виконує значною мірою дезінтеграційну функцію й стоїть на шляху консолідації суспільства [14, с. 84]. Водночас, існуючі світоглядні відмінності між українцями в різних регіонах, зокрема й конфесійні уподобання, не можна вважати певним санітарним бар'єром, адже історично кордони не лише роз'єднували, але й об'єднували народи, виконуючи функцію етнокультурного обміну, що цілком слушно зазначила М. Шульга [18, с. 141].

Можна погодитися з П. Мінкою в тому, що релігійний фактор є важливим чинником, що може суттєво вплинути на терміни євроінтеграції України. Найбільший вплив релігії відчувається при обговоренні питань євроінтеграції і розширення ЄС, а також формування загальноєвропейських інститутів. При цьому релігійна спадщина нерідко стає фактором, що або сприяє, або стає на заваді інтеграції України у загальноєвропейські структури [9, с. 137].

За даними Інституту соціології НАН України, до вступу в Євросоюз позитивно ставляться 43,1% респондентів, зокрема 42,1% православних і 75,4% греко-католиків. Серед перших цей показник вищий у прихильників УПЦ КП (59,7%) і найнижчий — серед православних старообрядців (10%). Корелює з конфесійністю й ставлення до євроатлантичної інтеграції та можливого приєднання нашої країни до союзу Росії і Білорусі [2, с. 41—58].

Критерії членства України в ЄС визначив Копенгагенський саміт 1993 р., згідно з яким від кандидата вимагається стабільність інститутів демократії, верховенство закону, повага до прав людини і захист прав меншин (політичний критерій); функціонує ринкова економіка, здатність впоратись із тиском конкуренції та ринкових сил (економічний критерій); прийняття обов'язків членства, включаючи прихильність цілям політичного, економічного і монетарного союзів. Головним чинником є відповідність політичному критерію. Економічне зростання в країні, що інтегрується, не має впливу на жодному з етапів. Не впливає і фактор релігійної ідентичності. Світова політична думка досі не виробила концептуально завершеного підходу до європейської

ідентичності, особливо щодо "спільної самосвідомості" громадян континенту. Проте декларований курс на євроінтеграцію вимагає від України формування європейських стандартів як в політиці, так і в економіці, розширення політичних, економічних і культурних відносин з ЄС. У перспективі результатом таких відносин має стати набуття Україною повноправного членства в ЄС [6, с. 270].

Вплив релігійного чинника на економіку України відбувається як на макроекономічному, так і на мікроекономічному рівні. На макроекономічному рівні приналежність до певної конфесії та ступінь релігійності впливають на урядовців, народних депутатів, політиків та крупних підприємців (що їх прийнято нині називати олігархами) при прийнятті рішень стосовно податкової, регулятивної, митної, промислової, аграрної, зовнішньоекономічної, екологічної політики України на рівні Верховної Ради, Кабінету Міністрів та Президента України. Оскільки сьогодні в центральних органах державної влади переважають люди, що їх можна віднести до парафіян УПЦ МП, вони прагнуть приймати рішення, скоріше не на користь європейської інтеграції. Це підтверджується тим, що закони, необхідні для підписання угоди про асоціацію з ЄС у листопаді 2013 р., досі не прийнято. Водночас в західних областях, де вплив релігійного чинника є на користь євроінтеграції, місцеві органи влади приймають відповідні рішення на рівні своєї компетенції, що сприяє посиленню транскордонної співпраці з ЄС. Отже, на макроекономічному рівні вплив релігійного чинника на євроінтеграційні економічні процеси в Україні є переважно негативний, оскільки цей вплив направляє переважно УПЦ МП, що практично підпорядкована Москві.

На мікроекономічному рівні вплив релігійного чинника відбувається через свідомість підприємців та найманих працівників конкретних господарчих суб'єктів. Цей вплив повністю залежить від регіонального розподілу конфесійного релігійного впливу, який було розглянуто вище. Оскільки на даний час більш економічно розвиненими є Схід та Південь, релігійний чинник в цих регіонах, направлений не на користь євроінтеграції, буде давати більший економічний ефект, ніж релігійний чинник на Заході та в Центрі, направлений на користь євроінтеграції. Проте не варто абсолютизувати цей вплив, оскільки рівень релігійності населення більший на Заході та в Центрі, ніж на Сході та Півдні. Відповідно, підприємці економічно розвинених південно-східних областей є менш схильними дотримуватися закликів УПЦ МП до інтеграції в межах СНД, а підприємці західних та центральних областей більш схильні підтримувати заклики УПЦ КП, УГКЦ та РКЦ до євроінтеграції.

Виявити певні кількісні оцінки загального впливу релігійного чинника по всій Україні дуже складно. Проте реальний напрям розвитку національної економіки все більше схиляється у бік Європи, хоча в експорті та імпорті України дотепер переважає Росія. Але бізнесу завжди найбільш притаманний прагматичний підхід, який схиляє до висновку, що для успішного бізнесу немає альтернативи європейській інтеграції. Про це свідчить просте порівняння стану бізнесу та рівня життя населення в ЄС та Росії.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

З проведеного дослідження можна зробити висновок, що найбільш релігійним є населення Західного та Центрального регіонів України, що тяжіє до УПЦ КП, УГКЦ, УАПЦ, УРКЦ. Значно менш релігійним є населення Південного та Східного регіонів, що тяжіють переважно до УПЦ МП. Відтак, парафіяни Західного та Центрального регіонів є більш схильними до європейської інтеграції, а парафіяни Центрального та Східного регіонів — до євразійської інтеграції на чолі з Росією.

Своє ставлення до євроінтеграції України віруючі парафіяни утілюють у практику через свою діяльність у реальній економіці. Причому, безумовно, більш впливовими та результативними є діяльність політиків, підприємців, особливо великих, громадських діячів, працівників медіа. Але й рядові громадяни, працюючи за наймом на підприємствах, в організаціях та установах, також в більшому чи меншому ступеню роблять свій внесок у прискорення чи, навпаки, гальмування, євроінтеграційних процесів в економіці. Чим більш релігійними є ці особи, чим більш вони є прихильними до певної конфесії, тим активніше вони намагаються діяти в напрямку, що встановлений їх конфесіями.

Отже, більш релігійними є українці на Заході та в Центрі, де релігійний чинник спрямований на підтримку євроінтеграції, проте, на Сході та Півдні економіка більш розвинена та потужна, але вплив релігійного чинника, що спрямований проти євроінтеграції, тут значно слабший. Відтак результативний вектор впливу релігійного чинника на економіку України, можна вважати на користь євроінтеграції, що й підтверджується проголошенням євроінтеграції незмінною метою України практично усіма головними політичними партіями.

Подальші дослідження доцільно присвятити механізмам впливу релігійного чинника на економіку України.

Література:

1. Звіт про мережу церков і релігійних організацій в Україні станом на 1 січня 2013 р., затверджений Наказом Міністерства культури від 21.03.2013 р. № 215.
2. Геополітичні орієнтації населення і безпека України: За даними соціологів / За ред. М.О. Шульги. — К.: ТОВ "Друкарня "Бізнесполіграф", 2009. — 80 с.
3. Домбровский К.Г. Появление и становление новых религиозных движений на территории Украины: политико-правовой аспект [Текст] / К.Г. Домбровский // Грані. — 2013. — № 3 (95). — С. 108—112.
4. Здіорук С. Суспільно-релігійні відносини в українських реаліях і політика Європейського Союзу [Текст] / С. Здіорук // Релігія в контексті соціокультурних трансформацій України. Колективна монографія. Відп. ред. Л. Филипович. — К., 2009. — С. 21—27.
5. Карасінська М.В. Особливості політики Європейського Союзу в сфері державно-церковних відносин [Текст] / М.В. Карасінська // Гілея. — 2011. — № 6 (48) — С. 855—861.
6. Киридон А. Євроінтеграційний курс України: адекватність реалій зовнішньополітичного вибору України [Текст] / А. Киридон // Україна — Європа — Світ. — 2008. — Вип. 1. — С. 270—277.

7. Медведчук Н.А. Екуменічний рух у Європі: головні течії та актуальні проблеми розвитку [Текст] / Н.А. Медведчук // Науковий вісник Волинського нац. ун-ту ім. Л. Українки. Розд. III. Всесвітня історія. — 2009. — № 13. — С. 304—310.

8. Мигович І. Релігійність в Україні та світі: соціологічний вимір, спроба прогнозу [Текст] / І. Мигович // Віче. — 2010. — № 3 (264) — С. 26—31.

9. Мінка П.П. Напрямки удосконалення адміністративно-правового регулювання свободи віросповідання-України [Текст] / П.П. Мінка // Право і суспільство. — 2010. — № 3. — С. 134—139.

10. Несправа Н.В. Влияние религии на состояние и темпы роста экономики страны [Текст] / Н.В. Несправа // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. — 2012. — № 1 (5). — Т. 2. — С. 265—270.

11. Паращевін М. Релігія та релігійність в Україні [Текст] / М. Паращевін. — К.: Інститут політики, Інститут соціології НАН України, 2009. — 68 с.

12. Писаренко Ж.А. Фактори впливу на культуру державного управління [Електронний ресурс] / Ж.А. Писаренко // Державне будівництво [Електронне фахове наукове видання ХарPI НАДУ]. — 2008. — № 1. — Режим доступу: <http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/debu/2008-1/doc/1/16.pdf>

13. Посредніков Д.В. Православ'я і парламентські вибори в Україні 2012 р. [Текст] / Д.В. Посредніков // Гілея. — 2013. — № 3 (70) — С. 805—812.

14. Степаненко М.В. Евроинтеграция как вызов украинскому политикуму страны [Текст] / М.В. Степаненко // Вісник СевДТУ. — 2008. — Вип. 91: Політологія. — С. 83—85.

15. Токман В.В. Релігійний чинник у контексті європейського поступу України: труднощі поточного моменту [Текст] / В.В. Токман // Стратегічні пріоритети. — 2007. — № 2 (3). — С. 147—152.

16. Цимбал І.В. Конфесійна палітра та релігійна самоідентифікація населення сучасної України [Текст] / І.В. Цимбал // Гілея. — 2012. — № 2 (57). — С. 146—154.

17. Чупрій Л.В. Безпекові аспекти гуманітарної політики української держави в контексті євроінтеграції [Текст] / Л.В. Чупрій, К.В. Настояща // Наукові праці МАУП. — 2012. — Вип. 1 (32). — С. 103—108.

18. Шульга М. Геополітичні виміри української євроінтеграції в уявленнях російських науковців [Текст] / М. Шульга // Політичний менеджмент. — 2007. — № 5. — С. 138—147.

References:

1. Zvit pro merezhu tserkov i relihiinikh orhanizatsii v Ukraini stanom na 1 sichnia 2013 r. (2013), [Report on a network of churches and religious organizations in Ukraine as of January 1, 2013], Kyiv, Ukraine.

2. Shulhi, M. O. (2009), Neopolitichni oriientatsii naselennia i bezpeka Ukraini: Za danimi sotsiolohiv, TOV "Drukarnia "Biznespolihraf" [Geopolitical attitudes and safety of Ukraine], Kyiv, Ukraine.

Dombrovskii, K.H. (2013), Poiavlenie i stanovlenie novikh relihioznikh dvizhenii na territorii Ukraini: politiko-pravovoi aspekt [The ecumenical movement in Europe: main trends and current problems of], Kyiv, Ukraine.

4. Zdioruk, S. (2009), Suspilno-relihiini vidnosini v ukrainskikh realiiakh i politika Yevropeiskoho Soiuzu [Socio-religious relations in the Ukrainian realities and politics of the European Union], Kyiv, Ukraine.

5. Karasinska, M.V. (2011), Osoblivosti politiki Yevropeiskoho Soiuzu v sferi derzhavno-tserkovnikh vidnosin [Features of the European Union in the field of church-state relations], Kyiv, Ukraine.

6. Kiridon, A. (2008), Yevrointehratsiini kurs Ukraini: adekvatnist realii zovnishnopolitichnoho viboru Ukraini [European integration of Ukraine: the adequacy of the realities of foreign policy choices Ukraine], Kyiv, Ukraine.

7. Medvedchuk, N.A. (2009), Ekumenichnii rukh u Yevropi: holovni techii ta aktualni problemi rozvitku [The appearance and the emergence of new religious movements in Ukraine: political and legal aspect], Kyiv, Ukraine.

8. Mihovich, I. (2010), Relihiinist v Ukraini ta sviti: sotsiolohichnii vimir, spoba prohnazu [Religiosity in Ukraine and in the world: a sociological dimension, an attempt to forecast], Kyiv, Ukraine.

9. Minka, P.P. (2010), Napriamki udoskonalennia administrativno-pravovoho rehuliuвання svobodi virospovidannia Ukraini [Areas of improvement of administrative and legal regulation of freedom of religion Ukraine], Kyiv, Ukraine.

10. Nesprava, N.V. (2012), Vliianie relihii na sostoianie i tempi rosta ekonomiki strani [The influence of religion on the state and the country's economic growth], Kyiv, Ukraine.

11. Parashchevin, M. (2009), Relihiia ta relihiinist v Ukraini, Institut politiki [Religion and religiosity in Ukraine], Institut sotsiolohii NAN Ukraini, Kyiv, Ukraine.

12. Pisarenko, Zh.A. (2008), Faktori vplivu na kulturu derzhavnogo upravlinnia [Factors influencing the culture of public administration], Kyiv, Ukraine.

13. Posrednikov, D.V. (2013), Pravoslavia i parlamentski vibori v Ukraini 2012 r. [Orthodoxy and parliamentary elections in Ukraine in 2012], Kyiv, Ukraine.

14. Stepanenko, M.V. (2008), Evrointehratsiia kak vizov ukrainskomu politikumu strani [European integration as a challenge to Ukrainian politicians of the country], Kyiv, Ukraine.

15. Tokman, V.V. (2007), Relihiinii chinnik u konteksti ievropeiskoho postupu Ukraini: trudnoshchi potochnoho momentu [The religious factor in the context of European progress Ukraine: the difficulty of the moment], Kyiv, Ukraine.

16. Tsimbal, I.V. (2012), Konfesiina palitra ta relihiina samoidentifikatsiia naselennia suchasnoi Ukraini [Confessional palette and religious identity of the population of modern Ukraine], Kyiv, Ukraine.

17. Chuprii, L.V. (2012), Bezpekovi aspekti humanitarnoi politiki ukrainskoї derzhavi v konteksti ievrointehratsii [The security aspects of the humanitarian policy of the Ukrainian state in the context of European integration], Kyiv, Ukraine.

18. Shulha, M. (2007), Heopolitichni vimiri ukrainskoї ievrointehratsii v uiavlenniakh rosiiskikh naukovtsiv [Ukrainian geopolitical dimension of European integration in the perception of Russian scientists], Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 16.05.2014 р.